

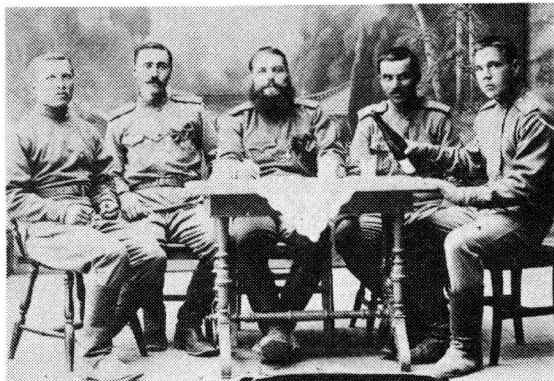
Miehen menon kuvia

Jokin aika sitten julkaistiin sekä Alkoholpolitiikka- että Alkoholipolitiikka-lehdessä joukko valokuvia (Alkoholpolitik 1984:1, 39–42; Alkoholipolitiikka 1984:2, 87–90). Kuvat olivat peräisin Svenska Litteratursällskapetin arkistosta. Ne oli otettu ruotsinkielisellä Pohjanmaalla tämän vuosisadan alkupuolella. Kuvissa isompi tai pienempi miesryhmä on asettautunut ateljeelavasteisiin viinapullorykelmän, tupakkavehkeiden ja pelikorttien kanssa.

Pekka Laaksonen, SKS:n kansanrunousarkiston johtaja, esitti kuvien yhteydessä arvion, että ne

ytimeltään heijastavat mieskulttuuria, ovat miehen menon todisteita. Kotikylässä nämä kuvalliset todisteet vahvistivat uskomattomia juttuja kaupunkimatkojen seikkailuista (Alkoholipolitiikka 1984:2, 87).

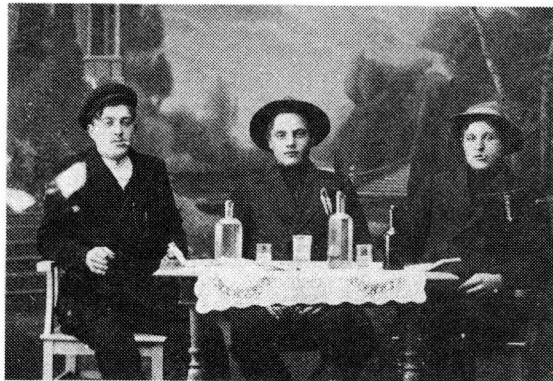
Mutta muustakin voisi olla kysymys. Eräät säännönmukaisuudet näissä kuvissa herättävät huomiota. Kaikki henkilöt ovat nuoria, pikemminkin nuorukaisia kuin miehiä. Kaikkiin kuviin on epäluontevasti lavastettu viinapulloja, eräillä on sätkä hampaissa tai ainakin tupakkavehkeet esillä. Pelikortteja vilautellaan. Mitä juuri nämä esineet viestivät kuvan oletetuille katsojille? Tavallisesta juhlimisesta ei ilmeisestikään ole kysymys. Nuorukaiset eivät vaikuta

↑ Kuva: Erik Hägglund, Vöyri, ennen vuotta 1917 (Folk Kultursarkivet)

↓ Kuva: Selma Boström, Maalahti, 1912 (Folk Kultursarkivet)

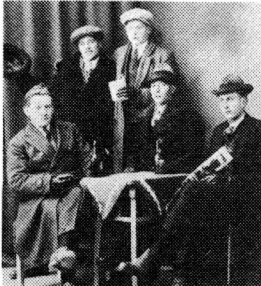
→ Kuva: Ida Malmberg, Maalahti, 1927–28 (Folk Kultursarkivet)

↑ Kuva: Erik Hägglund, Vöyri (Folk Kultursarkivet)

→ Kuva: Erik Hägglund, Vöyri, 1929 (Folk Kultursarkivet)

↓ Kuva: Erik Hägglund, Vöyri (Folk Kultursarkivet)

reihakkailta, vielä vähemmän juopuneilta. Pikemminkin he näyttävät juhlallisilta. Mitä juhlaa valokuvaaja ikuistaa?

Nuoruus talonpoikaiskylässä

Kuvien salaisuus alkaa aueta, jos tarkastelemme nuoruuden tai tarkemmin miehisen nuoruuden roolia eurooppalaisessa talonpoikaisyhteisössä, siis kulttuurissa, johon suomalainen ja jopa eteläpohjalainen kyläasutus kuuluivat.

Mihail Bahtinin (1968) ja Emmanuel Ladurien (1981) tutkimusten jälkeen keskiaikainen eurooppalainen karnevaalikulttuuri lienee kaikille tuttua. Mutta tämä tunnetumpi karnevaalikulttuuri oli kaupunkien kulttuuria. Sen perustana oli vanhempi, arkaaisempi ja lujempi maaseudun karnevalismi. Tämän periytyvyyden on osoittanut Natalie Zemon Davis artikkelissaan *The reasons of misrule* (1971).

Kaupunkien karnevaalit järjesti erityinen karnevaaliorganisaatio, joka järjestäytyi tätä tarkoitusta varten. Maaseudulla juhlamenoista vastasi tietty ikäryhmä, nuoret naimattomat miehet. He olivat epäjärjestyksen kuninkaita (*kings of misrule* tms.). Tämä nuorten miesten ikäkausiryhmä ja sen erityistehtävät kyläyhteisössä on useista Euroopan maista jo kartoitettu ilmiö, myös Ruotsista ja Suomesta.

Nuorten miesten tehtävä kyläyhteisössä oli — uskokaa tai älkää — toimia siveyspoliiseina (varsinkin oman ryhmänsä jäsenten!). Eri tavoin epätyytyttävästi tai siveettömästi käyttäytyneille järjestettiin kissannaukujaisia (*katzenjammer*, *charivari*) ja muita häväistyksiä. Epätyytyttäväksi koettiin tilanteet, joissa nuori vaimo ei tullut normaalissa ajassa raskaaksi, tai avioliitto, jossa vaimo piti aviosiippaansa kovassa kurissa, jommankumman syrjähyppy, esiaviolliset suhteet jne. (ks. Davis 1971, 105; Frykman 1977, 103—130). Maaseudun ja kaupungin karnevalismilla oli siis erilaiset ilmeet, vaikka päämäärä — yhteisön kiinteyden ylläpito — lopulta olikin yhteinen.

Pojat siis pitivät yllä kyläkuria. Mutta tällaisen ryhmän olemassaolo edellytti muutakin toimintaa. Itse asiassa näyttää siltä, että Suomessa nuorukaisjoukon toiminnassa kurinpidolla on ollut vähäisempi merkitys ja ryhmän muulla toiminnalla — voiko sitä kuitenkaan erottaa varsinaisesta tarkoituksesta? — näkyvämpi

rooli. Näin väittää ainakin K. Rob. V. Wikman (1937, 36).

Potra on poikana eleä, onni olla naimatonna

Nuoruus oli tärkeä osa ihmiselämää, yksi sen neljästä pääjaksosta. Ennen — päinvastoin kuin ranskalainen Philippe Ariés kuuluisassa teesissään on väittänyt — tehtiin tarkka ero eri ikäryhmien välillä (ks. esim. Honko 1972, 139—165). Varsinkin siirtymät ikäkaudesta toiseen olivat tärkeitä muutoksia. Nykyisin ehkä vanhuuden alkaminen, eläkkeelle siirtyminen on dramaattisin siirtymä elämässä ja sen kokee suurempi osa kustakin sukupolvesta kuin koskaan ennen. Toinen tärkeä vaihe on nuoruuden alkaminen ja sukukypsyyden saaminen (tunnustaminen yhteisön taholta), siirtymä, joka toki noteerataan nykyisinkin. Muut siirtymävaiheet ikäkausien välillä ovat kaste, avioliiton solmiminen ja hautausmenot.

Talonpoikaisyhteisössä nuoruuden alkaminen merkitsi pääsemistä mukaan työnteekoon. Kun teki työtä, sai muitakin oikeuksia. Sukukypsyys teki vastakkaisen sukupuolen entistä kiinnostavammaksi. Ja muutakin seurasi. Nyt ei enää nuorukaiselta kielletty olutta ja viinaa, ei tupakkaakaan — kun se ensin oli yleistynyt — niin ehdottomasti. Niinpä nämä nautintoaineet saivat suuren merkityksen pojilla nuoruuteen siirtymisessä.

Suomesta — varsinkin Etelä-Pohjanmaalta — on asiakirjoista ja muistitietona osoitettu, että ripille päästyään piti nuorukaisen tarjota alkoholia kylän vanhemmille pojille, nuorukaisryhmään jo kuuluville. Tämän pakollisen tarjoilun kerrotaan yleensä käsittäneen kannun (noin 2,7 litraa) paloviinaa, mutta jos nuorukainen oli köyhä, riitti vähempikin. Vasta yhteisesti nautitun ryyppyn ja tulokkaalle esitetyn hurraa-huudon jälkeen oli tälläkin oikeus alkaa seurustelu kylän tyttöjen kanssa; nuorukainen sai ”naimaluvan”.

Ruotsista kertoo Sigurd Erixon vastaavasta riitistä (1921, 95):

”Jokaisen nuoren miehen piti kuulua kylän nuorten miesten yhteisöön. Tällainen oli ollut aikojen alusta, mutta nyt (1915) se oli hajonnut. Kärjessä oli oltermanni eli esimies, joka valittiin joka vuosi mikkelin aikaan. Silloin pidettiin käräjät, joita kutsuttiin

ratsastajakäräjiksi (ritterstämman). Näillä annettiin tuomioita, sakkoja yms., minkä jälkeen esimies valittiin. Sitten pidettiin juomajuhlat. Kun poika oli päässyt ripille, piti hänen liittyä mukaan ja maksaa 18 killinkiä. Jos kieltäytyi, sakotettiin. Rangaistiin esimerkiksi sulkemalla sikalaan, kunnes mieli muuttui.”

Samaa tilannetta valaisee K. Rob. V. Wikmanin kuvaus Pohjanmaalta tämän vuosisadan alusta (1915, 34):

”Mikkelinmaanantai oli ’vapaa maanantai’, ja silloin nuoriso kokoontui tanssimaan. Pojat ostivat yhteisesti lampaan, joka paloiteltiin ja valmistettiin. Tanssittiin koko yö ja nautittiin lammas, jota kutsuttiin Mikkelinpässiksi.”

Riitinomainen alkoholitarjoilu kylän nuorukaisille kuului asiaan kahdessa muussakin tilanteessa, joissa piti lunastaa nuorukaisryhmän jäsenyys. Jos kylään oli tullut renki toisesta kylästä, piti tämänkin mikkelinä tarjota. Samoin jos joku vieraan kylän poika halusi rauhassa seurustella jonkun kylän tytön kanssa. Kun vieraan kylän poika vähintään kolmasti oli tavattu riiuulla, tuli tarjoaminen pakolliseksi, usein runsaskin aina tytön kotitalon varallisuuden mukaan. Alkoholit ja myöhemmin muutkin nautintoaineet liittyivät siis kahdella tavalla tähän ”mieskulttuuriin”. Ensinnäkin oikeus nauttia alkoholia tuli vasta nuorukaisikäryhmään siirtymisen jälkeen. Toiseksi alkoholista tuli oleellinen osa tuohon ryhmään liittymisessä sovellettuja menoja.

Nuorten miesten karnevaalit

Mikkeli ja tapani olivat vanhassa suomalaisessa talonpoikaiskulttuurissa miehiset juhlaajat. Mikkeli oli maataloudessa tärkeä ajankohhta. Sadonkorjuu päättyi. Hevoset ja karja otettiin sisään laitumelta. Palvelusväellä oli vapaa viikko, runtuviikko, iloinen oma aika, jolloin käytiin kotona, sukulaisissa ja vaihdettiin niin haluttaessa pestiä. Monet viettivät häitä. Häissä nuoripari erosi paitsi vanhemmistaan myös ikäkausiryhmistään. Siksi kylän nuorukaiset ja neidot ikäkausiryhminä (eivät siis yksilöinä) olivat hääjuhlien vakiokalustoa. Jos ei kutsuttu, piti mennä kuokkimaan (Rantasalo 1955, 224—233; Vilkuna 1976, 294—297; Sarmela 1981, 15).

Lammasateria ei ollut ainoa juhlameno mikkelinä. Toinen näytävä tapa oli kirkolle ratsastus. Mikkelin sunnuntaina ratsastivat nuorukaiset joukolla kirkolle, kaksi tai kolme rinnakkain. Tytöt kapsusivat kyytiin ja näin ratsastettiin komiasti muun kirkkoväen ohitse. Jumalanpalveluksen jälkeen etsiydyttiin kylän krouveihin. Samuli Paulaharju kertoo Ylihärmän perinteestä (SKS S. Paulaharju 30736, 1936. Mp 1929):

”Se oli siihen aikaan sellaista, että tulivat Mikkelinä rattastain kirkkohon, taloon pojat ja trengit, viinapotto plakkaris. Hyppäyivät hevoosia koko kirkon aijan erestakaasin.”

Ratsastuskuvauksia on eri puolelta Suomea. Niissä korostetaan kaikkien nuorukaisten osanottoa, niin talollisten kuin palkollistenkin, tähän hurjaan menoon (SKS Sahalahti, Helmi Helminen 189. 1940, Forssa U. Holmberg 5. 1909, Karttula Kot. Seur. Kauhava, Väinö Tuomaala 1414, 1946, Raahe [Pattijoki] S. Paulaharju 35415, 1924 jne.).

Toinen miehinen juhla oli tapani, siis toinen joulupäivä. Miehet kokoontuivat silloin talliin nauttimaan — oluen ja muun ruokaryypyn tahdittamina — jotain erityistä tapaninruokaa. Vain miehet saivat näihin ruokiin koskea, ja ne nautittiin vain tallissa. Kustaa Vilkuna myöntää kyllä — kuvaukset ovat ”Vuotuisesta ajan-tiedosta” — juhlan toki jatkuneen tuvassa ja kylällä oluen merkeissä. Tapanin viettoon liittyikin, kuten tunnettua, rekiajelua ja muuta riehakkuutta, kulkueita, laulua ja naamiolikejä.

Näyttävimpiä näistä tapaninkulkueista olivat nuorten miesten nuutti- tai tapaninpukkeilut. Tällöin kylän nuorukaisjoukko kulki talosta taloon pieniä ohjelmanumeroita (tapaninvirsiä) suorittaen ja kestitystä vaatien. Näiden virsien teksti oli suorasukaista:

”Kortteli viinaa ja kannu olta,
ei tätä joukkoa väheinholtta,
Onko Tahvana kotona,
vai pannaanko uuni nurin?”

Viime vuosisadan puolivälissä Huittisissa kestitystä keränneen nuuttipukkikulkueen menoa kuvasi H. A. Reinholm seuraavasti (Bregenhøj & Vento 1975, 19):

”Hiivanuutia vietettiin ehtoolla tammikuun 7. päivänä. Silloin vaatetettiin joku miehistä niin rievoksi kuin mahdollista oli. Miesjoukko veti paronia reessä ympäri kylää; keppinä hänellä oli rautakanki. Passari kävi kysymässä, jos paronia sisälle laskeetaan, piti puhetta ja kaasi viinaa paronin suuhun ja sahtia, jota pulloihin ja leileihin kustakin paikasta annettiin. Sisälle tultua tervehti paroni ja heristeli vaimoväelle oljista tehtyä suurta kuin orhiin kalua ja kauppassi nuuskatoosastansa tuhkaa. — Saalistansa joivat sitte jossakin saunassa niin kauan kuin kesti.”

Tyrvännöllä Hämeessä kerrottiin vielä 1940-luvulla tapaninkulkueesta seuraavaa (Karila 1949, 269):

”Noin 60—70 vuotta sitten tapanina kulkivat pukit. Ne eivät tuoneet lahjoja, vaan olivat pareminkin saamassa. Pukille ja sen saattojoukolle piti antaa sahtia. Pukilla oli turkit nurin yllään, luokka ja kello kaulassa ja vihta häntänä. Kasvot oli noettu tai musta riepu oli naamarina. Parta oli tehty rohtimista. Lapset kauhistuivat, kun sellainen pukki astui sisään olutta vaatiakseen. Vihta oli kastettu ja se suli lämpöisessä huoneessa. Jos sahtia ei annettu, huitoi pukki vihdalla jalkojensa alta, niin että vesi pärskyi.”

Suomalainen charivari?

Kaksi seikkaa nuuttipukkikulkueissa kiinnittää huomiota: juopuminen ja väkivaltaisuus. Nämä molemmat nähtävästi sallittiin naamiotuneille nuorukaisille. Yleensä talonpoikaisyhteisössä julkinen juopuminen merkitsi kasvojen menetystä: ”mies ei kestä viinaa”. Epäjärjestyksen kuninkaille se näyttää olleen luvallista. Pitkän kiertueen jälkeen nuuttipukit saattoivatkin olla melkoisessa hiivassa.

Mutta pukit olivat myös väkivaltaisia. ”Jos Tapanii ei otettu vastaan joka talossa, ni ne rupesiva laulama kauhei laului ja tekivä siäl ulles kaikki ilkivaltas” (SKS Naantali, HAKS 5621, 1935, kertoja muuttanut Karjalasta). Nuuttipukeilla oli myös ”tapana kaadella halkopinoja siellä missä kuljettiin” (SKS Salmi, Maija Juvas 300. 1938). Eurajoelta kerrotaan: ”Ellei mitään annettu, laskettelivat rivouksia mennessään. Kulkiessaan ne tavallisesti ahdistelivat vastaantulijoita jonka tähden varovaiset ihmiset pysyttelivät asunnoissaan” (SKS Eurajoki, F. Nurmi VK 67:32, 1910). Mielenkiintoinen on maininta pukkien välisistä kylätappe-

luista (SKS Ulvila, F. J. Urala 22. 1936):

”Isä kertoi hänen nuoruudessaan olleen tapana kyläkuntien väliset pukkitistelut joka tapahtui siten, että kun pukki oli käynyt kaikki talot ja torpat ja miehet olivat jo päissään, lähdettiin toiseen kylään, jossa oman kylän pukki oli valmis häättämään vieraan kylän pukkia pois kylästä, joka ei suinkaan vähällä lähtenyt. Tämä kuului siihen hyvään kylätappelu aikaan, mutta yhdeksänkymmentäluvulla ei enää lähdetty vieraaseen kylään pukkitisteluun.”

Kaiken kaikkiaan voisi nuorisojoukon tyyppillisistä toimista sanoa, että niissä tapaamme ainekset, jotka ovat tulleet tutummiksi — mutta paljon negatiivisemmassa valossa — ”häjyjen” ja ”puukkojunkkarien” kuvausten yhteydessä.

Tapaninvirsiä ja niiden esittämistilanteita pitäisi tutkia enemmän. Rohkenen olettaa, että näiden värssyjen ja repliikkien esittämisen yhteydessä nuorukaisjoukko harjoitti myös kyläkuria. Naamioiden takaa oli helpompi esittää moraaliarvostelmia. Joukolla liikuttaessa oltiin rohkeampia ja sanoissa sukkelampia.

Nuorukaisjoukon toiminta oli uudelleen järjestäytyvässä yhteiskunnassa kiusallinen ilmiö. Siihen liittyi vanhoja, pakanallisia menoja. Se oli ikään kuin talonpoikaista itsehallintoa, kansan omaa moraalialia ja siveellisyyttä, jota pidettiin yllä ilman kirkon apua ja opetusta.

Virkavalta, etenkin kirkko, taisteli näitäkin kansankulttuurin ilmauksia vastaan. Taisteltiin sekä hyvällä että pahalla. Myönteisiä keinoja oli kansankulttuurin aineksien omaksuminen osaksi virallista kulttuuria. Tällainen oli mm. vuoden 1686 kirkkolaissa käyttöön otettu ensimmäiselle ehtoolliselle pääsyn myöhentämi-

¹Katolinen kirkko omaksui konfirmaation kastetta täydentävänä sakramenttina vuonna 1439. Uskonpuhdistus poisti konfirmaation ”valheellisena ihmiskeksintönä” (Luther). Kuitenkin se vähitellen palasi mutta uudessa muodossa 13–14-vuotiaiden täysi-ikäisyysriittinä. Suomessa tärkein tapahtuma oli pappissäädyn kirje papistolle vuonna 1762; siinä pappeja kehoitettiin pitämään julkisia kuulusteluja ensi kertaa ehtoolliselle meneville nuorille kirkossa koko seurakunnan läsnä ollessa. Ensimmäinen virallinen konfirmaatiokaava Suomessa saatiin kuitenkin vasta vuonna 1886, johon saakka tämä kirkollinen toimitus oli käymistilassa. (Konfirmaation kehityksestä ks. Kansanaho 1956.)

nen niin, että se sattui paremmin yhteen sukukypsyyden saavuttamisen kanssa.¹ Näin etenkin 1700-luvulla ripillepääsy (konfirmaatio) alkoi syrjäyttää merkityksessä nuorukaisjoukkoon pääsemistä. Mutta pitkään ne jatkuivat rinnakkaisina initiaatoritteinä. Kirkon kielteinen keino oli järjestyksenpito, rangaistuksen uhalla asetetut kiellot noudattaa vanhoja tapoja. Tarkimmin tämä kurinpito kohdistui nuorukaisjoukon toimintaan. Kiellettiin yöjuoksu, viinan tarjoilu vanhemmille pojille, kutsumatoman tulo häihin, ratsastus mikkelinä kirkolle jne. (vrt. Nikander 1921). Tiukimmilleen kirkon ja kansankulttuurin ristiriita meni Pohjanmaalla. Lopullisen iskun nuorukaisjoukolle antoivat kuitenkin vuosisadan lopulla nuorisoseuraliike ja kansakoululaitos (ks. Ylikangas 1984).

Kirkkoherra ja nuorukaisjoukko

Etelä-Pohjanmaalla voimme tarkemmin nähdä sen taistelun, jolla nuorukaisjoukko pyrittiin taltuttamaan. Miksi Pohjanmaa oli niin erikoinen?

On lähdettävä Pohjanmaan erikoisesta sosiaalisesta rakenteesta. Pohjanmaalla oli tiivis kyläasutus, mutta sieltä puuttui agraarisen yhteiskunnan yläluokka. Pohjanmaalla ei ollut kartanolaitosta, eikä sinne ollut sijoitettu upseerinpuustelleja. Näin muualla Suomessa helpommin tai luontevammin tapahtunut ”säätävallan” esiinmarssi tapahtui Pohjanmaalla myöhemmin ja heikommin edellytyksin. Vallalla ei ollut luonnollista pohjaa yhteisön sisällä. Siksi Pohjanmaalla on turvaututtu koviin otteisiin ja siten myös synnytetty ankarampi vastarinta. Pohjanmaalla virkavallan toimet vaikuttivat ulkopuolisten sekaantumiselta maakunnan elämään.

Tärkein keino, jolla ”säätövaltaa” Pohjanmaalla lujitettiin, olivat ns. kyläjärjestykset. Muualla Suomessa säätyläiset eivät tuntuneet tarvitsevan tätä järjestyksenpidon keinoa muuttamia erittäin harvinaisia poikkeuksia lukuun ottamatta (Jutikkala 1958, 242—245). Kyläjärjestyksiä alettiin säätää 1700-luvun puolivälissä, mutta toden teolla ne yleistyivät vasta 1800-luvulla. Kyläjärjestykset olivat kylä- tai pitäjäkohtaista lainsäädäntöä. Rikkomuksista niitä vastaan rangaistiin käräjillä kuten muistakin erheistä. Mutta kyläjärjestykset olivat paikallis-

ta lainsäädäntöä, erillinen lakikokoelma, joka 1800-luvulla oli voimassa vain Pohjanmaalla (eri järjestykset olivat pääosin saman tekstin muunnelmia), ei muualla Suomessa. Pohjanmaalla tuli jopa ankarastikin rangaistuksi käytöksestä, joka muualla Suomessa oli edelleen hyväksyttyä vanhojen kansantapojen noudattamista. Tämäkin seikka on muistettava katsoessamme valokuvia nuorukaisryhmistä viinapulloineen.

Mitkä olivat ne rikkomukset, joista kyläjärjestykset rankaisivat? Näitä olivat mm. nuorison sakkautuminen (tupakointi, viinanjuonti, kortinpeluu yms. häjyily), kuokkavieraana hääjuhlissa käynti ja yöjuoksu. Kyläjärjestyksistä väitöskirjan tehnyt Reino Kallio osoittaa (1982, 239), että hänen tutkimanaan aikana (1840–1889) kyläjärjestyksen pykälää sovellettiin seuraaviin rikkomuksiin: yöjuoksu, joutilaisuus ja sen hyväksyminen, luvaton hevosella ajo ja luvaton tanssi sekä kuokkavieraana häissä olo. Lapuan kirkkoherrasta Isak Lithoviuksesta kerrotaan, että hän talvikäräjillä 1770 piti erityisen pahana järjestysongelmana sitä, että rengit ja pojat kierrellessään joulunpyhinä kyliä vaativat itselleen olutta ja viinaa ja, jos heille ei niitä tarjottu, käyttivät jopa väkivaltaa (Kallio 1982, 154). Rintamalinjat olivat selvät.

Reino Kallio toteaa väitöskirjansa tuloksena, että ”eteläpohjalainen pitäjänkuri oli siten ennen muuta nuorison kasvatusjärjestelmä, joka lain ankaruudella pyrki yhdenmukaistamaan käytösnormit sekä kitkemään rangaistuksilla ahtaista rajoista vähänkin poikkeavat, mutta nuorille sinänsä luonnolliset yhdessä olon muodot”. Kallion mukaan yli 90 %:ssa hänen tutkimistaan tapauksista kyläjärjestyksen nojalla rangaistu oli mies. Pojille pidettiin kyläkuria.

Ristiriita ei vallinnut kuitenkaan pelkästään nuorisojoukon ja ”säätävallan” välillä. Kyläjärjestykset eivät olisi olleet mahdollisia, ellei myös talonpojiston johtava, varakkain kerros olisi ”mennyt mukaan”. Ilmiön taustalla on talonpojiston voimistuva erilaistuminen 1700-luvun puolivälissä alkaneen isonjaon jälkeen.

Ensikertalainen kaupungissa

Tarkasteltavat kuvat ovat ammattikuvaajan ottamia. Ne ovat markkina- tai kaupunkimuis-

toja. Tämä aspekti antaa aiheen muistuttaa vielä vanhasta suomalaisesta tavasta suhtautua ensikertalaiseen.

Henkilölle, joka oli ensikertalainen — melkein asiassa kuin asiassa — tehtiin karsikko. Karsikko oli puu, joka oli karsittu oksista latvaa lukuun ottamatta. Karsikko oli sitten asianomaisen ensikertalaisen, hurrikkaan nimikko-puu.

Karsikko tehtiin myös sille, joka ensi kertaa pääsi mukaan markkinoille tai kaupunkimatkalle isompien joukossa. Tällaisen ”härkämiehen” oli tarjottava viinaryyppy kumppaneille. Kun härkämiehen tarjoamat viinakset oli juotu, kustansivat — parhaassa tapauksessa — vanhemmat miehet omasta puolestaan ”sarven”, siis toisen kannun viinaa (Heinonen 1934, 33). Tämä lienee nykyäänkin tunnettujen ”sarviviihojen” alkuperä.

Kaiken kaikkiaan viinaryyppy näyttää kuuluneen varsin moniin nuorukaisen aikuistumiseen liittyviin tilanteisiin. Vastaavasta neitojoukon organisaatiosta ja menoista tiedämme vähemmän. Tyttöjen tavat ehkä tukahdutettiin aiemmin, tai sitten perinteen kerääjät ja tutkijat eivät ole halunneet kiinnittää niihin huomiota (vrt. Enäjärvi-Haavio 1953, 344).

Nuorukaisjoukko valokuvassa

Voimme nyt katsella valokuviamme nuorukaisjoukosta uusin silmin. Edelleenkin ei ole aiheetonta olettaa, etteikö kuvissa myös voisi olla kyse kannanotosta uhkaavaan kieltolakiin. Talonpoikaisen tapakulttuurin valossa kieltolakiyrinnöt olivat käsittämättömiä. Turhaan ei juomalakkoliikkeen johtaja Konrad Relander valittanut (1895, 15) sitä, miten vähän liike sai kannatusta talonpoikaissäädystä.

Mutta voimme nähdä kuvissa muutakin. Ne ovat todisteita tiettyyn ikäkausiryhmään pääsemisestä ja kuulumisesta. Esiin on haalittu kaikki symbolit todistamaan siitä, kuinka jo kuuluutaan ”isoihin poikiin”. Se uhma ja protesti, joka kuvista huokuu, kohdistuu kieltolakikiikhoilijoiden ohella kaikkiin vallanpitäjiin, kaikkiin rajoittajiin, myös omiin vanhempiin. Kuvien rekvisiittaan sisältyykin voimakas piilosanoma. Nämä esineet — etenkin viina — olivat vuosisadan alussa jo lähes 200 vuotta jatkuneen kansankulttuurin ja virallisen kulttuurin vastakkai-

suuden symboleja. Prosessissa, jossa valtion hallintokoneisto korvasi talonpoikaisen itsehallinnon, tuli viinasta yksi vapauden symboli.

Se, että esille tulleet kuvat ovat juuri Pohjanmaalta, ei ole yllätys. Siellähän konflikti nuorukaisjoukon perinteiden ja muun yhteisön kehityksen välillä oli suurin.

Tässä artikkelissa siteeratusta perinneaineistosta kävi ilmi, että nuorukaisjoukon toiminta ikäkausiryhmänä lakkasi Suomessa viimeistään 1800-luvun jälkipuolella. Mutta eivätkö valokuvat itse asiassa todista, että nuorisoujoukon olemassaolo jatkuu? Muodot vain muuttuvat.

Kirjallisuus

Bakhtin, Mikhail: *Rabelais and his world*. Cambridge, Mass. 1968

Bregenhøj, Carsten & Vento, Urpo: *Nuutti*. Suomalainen karnevaali. Tampere 1975

Davis, Natalie Zemon: *The reasons of misrule: Youth groups and charivaris in sixteenth century France*. *Past and Present* 1971, 41—75

Enäjärvi-Haavio, Elsa: *Ritvalan helkajuhla*. Helsinki 1958

Erixon, Sigurd: *Ynglingalaget. En gengångare i samhället*. *Fataburen* 1921, 95—123

Frykman, Jonas: *Horan i bondesamhället*. Lund 1977

Heinonen, Heikki: *Suomalaisia kypsyys- ja miehuusikätapoja ja -käsityksiä*. *Laudaturtyö*. Turun yliopisto 1934

Honko, Lauri: *Siirtymäriitit*. *Teoksessa Honko, Lauri: Uskontotieteen näkökulmia*. Porvoo 1972. S. 139—165

Jutikkala, Eino: *Suomen talonpojan historia*. Toinen, uudistettu ja lisätty laitos. Turku 1958

Kallio, Reino: *Pohjanmaan suomenkielisten kylien oltermannihallinto*. Tutkimus vuoden 1742 kyläjärjestysohjeen toteuttamisesta. *Studia historica jyvaskylaensia* 23. Jyväskylä 1982

Kansanaho, Erkki: *Konfirmaatio*. Liturgishistoriallinen tutkimus konfirmaatioaktista. Suomalaisen teologisen kirjallisuusseuran julkaisuja LXIII. Helsinki 1956

Karila, Tytti: *Vuotuisjuhlista Tyrvännössä*. *Teoksessa Vanhaa ja uutta Tyrväntöä*. Hämeenmaa 8. Hämeen heimoliiton julkaisuja 17. Hämeenlinna 1949

Ladurie, Emmanuel Le Roy: *Carneval in romans. A people's uprising at romans 1579—1580*. *Bungay* 1981

Mannen, kameran och brännvinet. *Alkoholpolitik*

— Tidskrift för nordisk alkoholforskning 1 (1984): 1, 39—42

Miehistä menoa. Alkoholipolitiikka 49 (1984): 2, 87—90

Nikander, Gabriel: Byråkratin i strid mot folkse-
den. Historisk tidskrift för Finland 1921, 1—9

Rantasalo, A. V.: Arkea ja juhlaa vuodenaikojen
vaihdellessa. Turku 1955

Relander (Reijowaara), Konrad: Tilastollisia tie-
toja Suomen juomalakkoliikkeestä vuonna 1898.
Oulu 1898

Sarmela, Matti: Suomalaiset hääät. Teoksessa Sar-
mela, Matti (toim.): Pohjolan hääät. Vaasa 1981. S.

11—57

Wikman, K. Rob. V.: Mickelsmäss-seder i Vårö
och Oravais. Hembygden 1915, 34—37

Wikman, K. Rob. V.: Die Einleitung der Ehe.
Sonderrabdruck der Acta Academiae Aboensis Hu-
mariora XI, 1. Åbo 1937

Vilkuna, Kustaa: Vuotuinen ajantieto. Vanhoista
merkkipäivistä sekä kansanomaisesta talous- ja sää-
kalenterista enteinen. 4. painos. Keuruu 1976

Ylikangas, Heikki: Muuan kulttuuritaistelu. Te-
oksessa Ylikangas, Heikki: Murtuva säätyvalta.
Porvoo 1984. S. 239—248.

English Summary

Matti Peltonen: Nuoruus, viina ja kyläkuri (Youth, Alcohol and Discipline Within the Village)

The article comments on photographs published earlier in this journal showing people in Swedish-speaking Ostrobothnia at the beginning of the century (see page 231). Similar pictures are known from other parts of Finland. Why do these photographs show just what they do? Certain common features are discussed. The people shown—all of them young men—are holding stimulants, mainly alcohol, which features in all the pictures. These youths do not look drunk; on the contrary, they look serious, even solemn. What were they celebrating with alcohol? Why were the pictures taken?

The article proceeds to examine the activities and importance of a given age group—sexually mature unmarried men—in the traditional Finnish country village. It appears that alcohol played an important role in initiation ritual when a boy became a member of the 'youth' group, i.e. the 'big boys'. There are

similar reports from Sweden, too. It also appears that there was opposition from the church in the 18th century at least, and probably earlier.

Gradually the initiation rites associated with adulthood became the province of the church, taking the form of confirmation, i.e. first communion. Initially confirmation was arranged twice a year in many rural parishes in Finland, in spring for the girls and in autumn for the boys, corresponding to the time of the traditional initiation rituals. The greatest clash between the 'official body' of the church and youths concerned came in the 19th century in southern Ostrobothnia, where these pictures were taken. The young men in the photographs, taken at fairs and town studios at the turn of the century, were showing that they were already 'big boys', entitled to stimulants, especially alcohol, and that they formed a group within their community to which certain rights were due.

Alkoholipolitiikka Vol. 50:231–237, 1985